

Idag är det kanelbullens dag. Snart finns något att minnas, hylla eller köpa för var dag på året. Men vad är det egentligen vi skall minnas eller hylla idag?

Kanelbullens dag instiftades 1999 för att fira att Hembakningsrådet fyllde 40 år. Om själva kanelbullen skrev de i sitt nyhetsbrev: ”Nog är det svenskt! Lika svenskt som hembakningen och Hembakningsrådet.”

Kanelbullen är verkligen en intressant symbol för svenskheten. Utan socker från Barbados och kanel från Ceylon hade den aldrig kunnat bli en svensk vardagsbulle. Kanelbullen visar därmed att svenskheten redan i sin historiska början var mångkulturell och globalt förankrad. Detta till synes harmlösa svenska bakverk visar dessutom att Sveriges historia länge varit nära länkad till kolonialism och slavhandel. Utan de koloniala övergreppen hade varken kanel eller socker blivit svenska stapelvaror – och vi hade inte haft något kaffe att dricka till bullarna heller.

Kanel var under 1400- och 1500-talen en av Europas mest eftertraktade kryddor. Den finaste, äkta kanelen odlades och framställdes på Ceylon. En av drivkrafterna bakom koloniseringen av Syd- och Sydostasien var att komma i direkt kontakt med de platser där kryddorna odlades. Portugal kom först till Ceylon, år 1505, men utmanades under 1600-talet allt mer av nederländarna som sökte monopol på kryddhandeln från Fjärran Östern. Portugiserna krävde att alla lankeser över 12 år skulle delta i skördandet för att årligen få fram 300 ton kanel för den europeiska marknaden. År 1658 fördrevs portugiserna från Ceylon av nederländarna, men utsugningen av lokalbefolkningen bestod. Tack vare lokalbefolkningens tvångsarbete blev kanelen en så pass billig krydda i Europa att även folk utanför hoven hade råd att använda den, till exempel i kanelbullar.

Kanelens historia som svensk krydda är nära bunden till kolonialismens övergrepp. Sockrets historia har också en kolonialistisk ram, men där är också slavhandel central. Sockerproduktionen i Västindien var en av den transatlantiska slavhandelns viktigaste drivkrafter. Det tidigare så exklusiva sockret blev tillgängligt förr större befolkningsgrupper i Europa i och med att slavhandeln från Afrika till Amerika intensifierades under 1600-talets andra hälft. På 1650-talet var var tredje anländande till det engelska Amerika en afrikansk slav. 50 år senare var tre av fyra anländande afrikanska slavar. Slavpriserna sjönk därmed och det blev mycket billigare att köpa

afrikanska slavar istället för att anställa till exempel skotska eller irländska immigranter, som tidigare varit de som stod lägst i klass. Slavarna kunde också tvingas att arbeta mer. En femtedel av afrikanerna dog redan under resan över Atlanten och många av dem som kom fram slets ut på sockerfälten eller torterades till döds av sina ägare. Ägare som vann sin rikedom genom att exportera råsocker bland annat till svenska raffinaderier som framställde råvara till svenskt sötebröd.

Till bullen dricker vi som sagt gärna en kopp kaffe: ytterligare en produkt som har kommit in i den svenska vardagen genom europeisk kolonialism och slavhandel. Dagens internationella kaffehandel är dessutom ett av de råa exemplen på de ofantliga orättvisorna i den globala resursfördelningen, och den miljöförstöring som vår höga materiella standard fortfarande vilar på. Kaffehandeln omsätter årligen runt 70 miljarder dollar, varav knappt 6 miljarder tillfaller producentländerna. Det billiga svenska kaffet har alltid vilat på ickesvenska människors hårda och underbetalda arbete.

Tack vare att Sverige aldrig bedrev någon lyckosam koloniseringspolitik har det ändå varit möjligt att framställa Sveriges historia som avskärmad från de rovgiriga kolonialmakterna. Men vår vardags allra svenskaste beståndsdelar är i själva verket bevis för att det är en falsk historieskrivning.

Kanelbullen framställs i reklamen för Kanelbullens dag som en symbol för den trygga svenskheten. Men på vilket sätt kan en bulle vara en viktig symbol för vår nation? Barn och äldre skall samlas kring kanelbullarna och de unga kan få höra hur det var när de gamla åt sin första bulle, skriver Hembakningsrådet. Jag tycker att marknadsföringen av kanelbullen tyvärr när en självförhärligande dröm om en svunnen folkhemsidyll då alla hem hade en trygg mamma som stod hemma i det väldoftande köket och bakade bullar. Det är en idyll som många upplever som hotad av dagens öppet mångkulturellt samhälle. Men Sverige har aldrig varit en sådan idyll på en plats utanför världspolitikens förtryck.

Nog kan kanelbullen vara värd en minnesdag alltid. Men kanske ska vi istället för att bara hylla den fina svenska hembakningens traditioner även tänka på att det svenskaste svenska har en global historia. Kolonialism och slavhandel har varit med och skapat den svenska vardagens innehåll. Fortfarande underbetalar vi ickesvenska människor för att producera vår svenskhets innehåll. Det kan vi minnas och begrunda på kanelbullens dag.